

A Hold leánya

Irta BETHLEN MARGIT

Régen volt, mese volt, talán igaz se volt...
A pásztorfiú ott legeltette nyáját az erdő szélén, a nyírfák tövében, az ezüstfényben csillogó fűzfák közelében, melyek a patak mentén hullatták hosszú, hegyes leveleiket a gömbölyű kövek fölött tovasuhanó göndörfürtű habok közé. Nappal furulyázott a nyájnak és éjszakánként önmagának; különös, hívó, fájdalmas dalokat, melyeket árva, szerelmért siklító szívéből csalt elő.

Mert árva volt a pásztorfiú, sem apja, sem anyja nem élt már; öreganyja, a vén cigányasszony, ki a faluvégen lakott, s akitől mindenki félt és senkisémet szeretett, de akihez mindenki eljárt, kit a baj meglátogatott, nevelte őt fel. És a pásztorfiú volt az egyedüli, aki nem félt a ráncosképi vén banyától, hanem szerette őt. És ennélfogva nem látta csúnya, rezes orrát és kétrét görnyedt alakját, és nem hallotta repedt fazékhoz hasonló hangját, hanem csak érette dobogó, forrón szerető szívét érezte és ha beszélt, a sok, szép, színes képet látta, mely meséiből ezerszínű változatban elébe tárult.

Mert sok mesét tudott a vénségről, manóról, villiról, akik kézenfogva lejtének táncot hát, hogy az elnökválasztásnak nem lehet a réten, körbefogódva, széjjelválva, összecsapva, mint hullám a tengeren mindig újan, mindig másképp és mindig régi, elszunnyadt vágyat ébresztve a férfiban, ki őket meglátja. De legkivált a Hold leányáról mesélt az öreg, kik a holdvilág sugarán végigesszanva, a fűzfalevelek leghegyesebbik végén állanak meg és szitakötőszerű szárnyakkal libbenve-lebvenve járják a szárnyas táncot a maguk és az egymás gyönyörűségére. És ha az embernek valamelyik fia elég finom szálát tud sodorni, mely szívéből indulva, összekapcsolódik a holdvilágnak sugarával, úgy, hogy a tündér zökkenés nélkül átsiklik az összebogozott helyen, úgy a Hold leányai közül valamelyik nem áll meg a fűzfalevélnek hegyes tűfokán, hanem tovább siklik, le, le az emberfia szívének kellős közepébe és ott rab lesz, a szerelem rabja, ameddig az őt újra, saját akarata, avagy hibájából, szabadon nem bocsátja.

Sokszor, sokszor mesélt erről az öreg anyóka, amikor még élt. Mert most már ő is ott porladt régen a temető árkában, virágbarokolt galagonyabokor tövében, melyről a pásztorfiú úgy érezte, hogy szegény, öreg, jóságos szíve melegéből fakadt tiszta, fehér lángnak virulása. És azóta aztán egyedül volt a fiú, egészen egyedül. És éjjel-nappal szólt a furulyája, hívón, vágyón, szerelmért esdően. És mert a vágyának ereje van, nagy, erős, félelmetes, ellenállhatatlan ereje, a vágy és a dal finom, láthatatlan szállá sodródott össze szívében és onnan kiindulva valamelyik fényes, valószerű, álomszerű éjszakán, összeakadt a holdvilág sugarával, épp, amikor a Hold leányai végigsiklottak rajta. És oly simán és zökkenés nélkül került át az egyik közülök a dal és a vágy lejtőjére, hogy

maga sem vette észre, hogy és mikor siklott bele a pásztorfiú szívébe. De tény az, hogy ott volt, ott élt és létezett, sok-sok időn át.

A pásztorfiú pedig most már nem volt árva, hiszen élete királynője ott élt szívében és ahányszor az feldobogott a vágytól és szerelemtől és ő ez érzelmeket belélehelte furulyájába, megremegett benne a tündér és halkán, álomszerűen, fehéren és titokzatosan előlépett és keblére borult. És ölelte őt és csókolta az ajkát, ameddig csak az esthajnal csillaga az égen ragyogott. De soha, soha, soha ezt embernek fia meg nem látta, mert ha avatlan szem közeledett feléjük, a Hold leánya abban a pillanatban már bent volt a fiú szívében és az a világ minden kincséért onnan elő nem szólította volna.

De egy napon a pásztorfiú betévedt a faluba és elvegyült a többi ifjak közé. És ott hallotta, amint mindegyik sorra dicsőkedett szerelmesének szépségével. Az egyik hajának aranyát, a mások arcának rózsás színét, harmadik lenge alakját és szeme tüzes fényét rícsértte, oly hangon, mintha önmaga erejéről szólana. És mindahányan megvető sajnálko-

zással fordultak ő feléje, akiről tudták mind, hogy nincs kívül ihivalkodjék.

A pásztorfiú szíve pedig, amelyben eddig kizárólag csakis szerelme és a Hold leánya lakott, hirtelen megtelt idegen, gonosz indulatokkal. Szégyennel, amiért ő, a gazdag, koldúnak mutatkozik és irigységgel a látszatért, amely a többinek birtokában van. És végre, nem bírva tovább türtöztetni őket, ajakához emelte furulyáját és azok mint gejzir a földből kiszökkenve szívéből, a dalnak szárnyára kelve, hívták, csalogatták a Hold leányát, hogy elégtételt kapjanak a szenvedett sérelmekért. És mert a gonosz indulatoknak is ereje van, nagy, erős, félelmetes, ellenállhatatlan ereje, a dal és harag összesodródott szívében, finom, láthatatlan szállá és szerelmének nyaka köré tekerözve, megfojtotta azt.

Abban a pillanatban pedig a Hold Leánya kilépett a fiú szívéből, libbenve-lebvenve megemelte szitakötő-szárnyait, pillanatig lábuji-hegyen megállott a fűzfa leghegyesebb levelének tűfokán, aztán reálépett a holdsugarak ösvényére és szállott, siklott, repült régi hazája felé.

De mindezt csak a pásztorfiú látta. A többiek csak egy átlátszó szárnyú, fényes, ezüst-kék szitakötőt láttak eltűnni a messzeségben, mialatt a furulyázó hangja hirtelen, derékban kettétört.

Régen volt, mese volt, talán igaz sem volt...

BUDAPESTÉRT

Irta Ripka Ferenc dr. főpolgármester

A Budapesti Hírlap félszázados jubileumát üli és én sietek üdvözölni a szerkesztőséget, amely hiven és szeretettel ápolja az ötven év előtt diadalmas útjukat megkezdett nagy tradíciókat.

Ezek között a nagy tradíciók között mindig igen előkelő helyet foglalt el Budapest szeretete. Harccal, küzdelemmel, munkával és termékeny gondolatokkal szolgálta a Budapesti Hírlap Budapest naggyá tételének gondolatát. Ez a gondolat a vészes idők során, amelyek elvontak fölöttünk, sok sebet szenvedett. Bármily súlyosak is azonban ma az élet terhei, bármily keservesen lehet is megküzdeni a bajokkal, ezen a jubileumi napon mégsem szabad borús homlokkal tekinteni a jövőbe. Hitetlen és reményvesztett hadsereggel nem lehet csatákat nyerni, pedig ránk, akik Budapest szebb jövőjéért küzdünk, még sok, nagy, küzdelem vár.

Bizony, egy évtized építő és alkotó munkája sem volt elegendő, hogy pótolja mindazt, amit kegyetlen idők és rossz

emberek elpusztítottak, tönkretettek. De meg nemcsak a pusztításokat kell pótolni: valaha ennek a városnak nemcsak a jelenére, hanem a jövőjére is néztünk. Valaha világvárosi törekvéseink is voltak, amelyeket elnévelt a mindennapi gond, a nincstelenség. Még ma is csak ott tartunk, hogy a legszükségesebbekért is küzdeni kell, hogy nem telik másra, csak ami nélkül megáll az élet. A mindennapiért, a legszükségesebbért való küzdelem azonban nem tarthatja le a vágyainkat, nem irthatja ki nyomtalanul egy város élni akarását, nagyobbra törését.

Budapestnek ma szegényes a jelene; de a jövőjének szépnek és nagynak kell lennie. Ne gondolja senki, hogy hiú ábrándozás, beteges álmódzás az, ha Budapest mai, sivár jelenében jobb időkre, szebb napokra gondolunk. Megfeszített munka, sok verejték kell ahhoz, hogy a ma gondjaival megküzdjünk; de nekünk a pihenő óráinkat, az ünnepnapjainkat is fel kell használnunk. A pihenő órákat, az ünnepnapokat a jövődönnek kell szentelni. Gazdag és élő terveknek kell teremniök, tökéletes

felkészültséggel kell várni az órát, amikor Budapest ismét megindul a megérdemelt nagyság és a grandiózus szépség útjain.

Nem a hatóságoknak, nem az „illetékesek”-nek szól ez a szerény lelkésítés, hanem általában a budapesti polgárnak, akinek soha úgy nem kellett eltelnie a maga becsületes és tiszteletreméltó lokálpatriótizmusától, mint ma. Ebben az érzelésben, ebben a lelkeket összefogó erőben, — sajnos, — Budapest lakossága nem mindig járt elől a világ nagy és szép városai között. Pedig talán több joga lett volna rá, mint akárhány más városnak. Nem kutatom, hogy mi volt ennek az oka, de bizonyos, hogy a jövőben másként kell lennie.

Hiszen olyan jólesik hallani, amikor a családi tűzhely körül, baráti körben, vagy akár a vendéglői és kávéházi asztal mellett a budapesti polgárok Budapestről beszélgetnek. Még az is jobban esik, ha szídják, mintha hallgatnák róla. Van abban valami boldogító, reménykeltő, ha egy város polgárai törődnek a városukkal. Bizalmat és hitet ad az embernek, ha látja, hogy a polgárok budapestieknek érzik és vallják magukat. Egy-egy ujságcikk, egy-egy laphoz írott panaszoslevél, amelyet az ismeretlen pesti polgár ír, még ha szídják is a városi adminisztrációt, ha csak egy villamosreláció beállítását sürgeti is, akár hányszor többet jelent, jobban esik, mint egy szépen kicirkalmazott közgyűlési beszéd.

Mert egy városnak az életét az teszi, ha a polgárai törődnek vele. Egy város jövőjét nem a hivatalos tervek alapozzák meg, hanem a polgároknak a város iránt való szeretete és az a polgári önérték és büszkeség, amely a haladásnak legbiztosabb motorja. Vannak városok, amelyekben mesterségesen fokozzák ezt a polgári öntudatot, ahol egyesületek, asztaltársaságok tömege igyekszik ébrentartani a város iránt való érdeklődést és szeretetet. Bizonyára kitűnő eszközök ezek, de mi sokkal többre megyünk, ha igazi, lelkes budapesti közszellemet tudunk teremteni. Közszellemet, amely nemcsak klubokban és banketten nyilatkozik meg, hanem akkor is, ha két ember beszélget egymással, vagy ha a családi asztal mellett pihenjük ki a nap fáradságait.

Ebben a tekintetben nekünk elég könnyű a dolgunk, mert nem nehéz Budapestre büszkének lenni, nem hiábavaló időtöltés Budapest jövőjével törődni.

A nemillai farkasok

Irta Bárd Miklós

Ez a vers megtörtént eseményről szól, mit a költő — még mint fiatal huszártiszt — 1892 telén élt át, mikor is távlovaglásra vállalkozott, indulván Pécsről, Szlavónián keresztül, majd bosnyák földön Derwentet, Maglajt, Nemilát érintve, Szerajevóba

„Megyek!”... A Tigris jó kedvébe volt.
„Indulj!”... A Mecsek felett állt a hold,
A tél csikorgott... „Bevagy rúgva!”
Zúgtak a tisztek lobbant indulatban,
S rám özlöltek: „hova? ... merre?”

„Délnek!

Amíg egy minarettet érek
És meghallom a műzen dalát.
Tigris óbester szó nélkül felállt,
Egy koccintás még, — én nyeregbe szálltam.

Mint hódító a hódításban:

Biztam magamba s jó lovamba,
S füttyszóval szaporán kocogva
Mentem az ellenséggel szembe,
Kielőtt megbúvik remegve
A jó vitéz is, ha nem eszelős.
„Tigris óbester, — az a hős,
Ki szembe megy az ırgalmatlan télnek!” —

Derwentig dermedten szunnyadt az élet,
Egy eb sem mozdul ki, hogy megugatna.
A Han-Maricán odafagyva
Hulltak alá a madarak.
Magláj előtt, hogy rám virradt a nap,
Vigan köszöntve hetykén belenéztem:
„Holnap korán kelj, — s mikor célhoz értem,
Állj meg fölöttem vén későnkölő!
Gyi jó lovam! ... nem eszappant kedv, erő,
S hogy mi a tél, — kipóbáltk mi ketten
A Szarmát síkon, medvehidegekben,
Tigris óbester hurrá! — int a cél!” ...

És ekkor föltámadt a szél,
Félem borzongott, s mint az ebkölyök,

Megnyikkant, vonított, nyögött,
S míg végig süvített a tájon:
Belém mart ...

Félni nem szokásom,
De szemközt támad ez az ebhítt,
Gonosz és harapós természetű;
Tép, szaggat, majd hogy csonttá dermedt,
És egyre kuttyább, vesztebb lesz...
Hajtok, de lehem ki kihagy;
Kicsordult könnyem pillámra fagy,
S az elborult szem alig látja már,
Hogy szürkül el a láthatár,
S mikor a lankán nap felhőkbe dül,
Egy lovas lát, ki menekül,
Kit az orkánló hóvihárban
El fog temetni a nagy ırgalmatlan,
Ha meg nem adja magát kegyelemre. —
Árnyék borul a lelkiekre:
A megadásnak bémult gondolatja:
Amott Zenice világit az alja,
S már fordítom lovam fejét,
De rám villantja monoklis szemét
Majd száz mértföldnyírről Tigris óbester.
Istent kísért a lovas ember,
„Tovább, tovább!”... neki a forgatagnak.

Rám zúdulnak az elemi hatalmak,
Zihálók, mint ellankadt gim a hajszom,
Bösz üvöltésükből ki hallom
A nagy ırgalmatlan szavát:
„Ez az utolsó éjszakád!
Halálra korbácsollak szellel,
Csonttá dermedtél még az éjjel,
Reggelre betemetlek hóval.” —

Hajtok, — de mintha altatóval
Bódítanának... Meg-meg állok,
Csetlik-botlik a nemés állat,
Temet a tél, — sikong az orkán,
S a hivalkodó erők fogytán
Fütttyent a szél a biztató szavakra:
„Édes lovam, — ne verj a vasba”,
Te eszilagszemű, nézd, amott a fény
Sugárzik át a hóvikerén,
Egy iramodás, ... az ott Nemilát

Ne verj a vasba, győzők szép fta,
Onnan egy hajítás a fény, — a cél!”
De szó, sarkantyú, hiában beszél,
Vánszorgunk, ... szügyig ér a hó,
Letört a lovas és a ló,
Állunk, ... eldászunk, ... megadjuk magunk.

Csend van. — Süvítő gyászdalunk
Tompulva halkul el az elemeknek.
A győzők hangtalan temetnek,
S az elközlelő odaroskadásba
Egy tekintet, ... egy kedves arcvonása
Húz át a lelken, — elvégeztetett.

„Mi ez?! ... mi volt ez?!” ... végig reszketek.
Mely tudulás a halál szenderébe?
A kiáltó mént, mi készíti vad szökésre?
ırgalmas Isten, ezek farkasok!
Szét szednek! ... széjjel! ... összeborzadok.
„Nincs menekvés, — lefog a hófudat,
Vad lanszádkba tör utat
A megriadt mén, a vak éjszakába.
Feléd zihál a szegény pára,
Ködben derengő páras fényvilág,
S itt túlnak a bestiák
Jobbom felől a közlemben. —
„Szétszednek!” ... Zihálva, előre törve
Már érzem foguk a lovam inába,
Megcsap lehük, a búzós pára,
Elszánom magam, fegyverhez kapok,
Egy villanás, — oda világítok
És Uram Isten! ... nézem, s nem látok:
Ott vergődnek a rút dögök
A mély árkokban, hóban állig,
A villanylámpa rá világít
A támadásra, a mely összeomlott.

„Én édes lovam, nézd, — nagy fény
[gomolyg ott,
Csak még a hidig! ... addig véd az árok,
De faj, ha ott clénkebe vágnak!
Ez az élet, vagy halál pillanatja.”
S neki iramunk.
Rémesen vonítva
Az árkon túl hajtnak a bestiák,
A tudatomból elvész a világ,

Elvész a cél, — a fény, mely ıdesárgált,
Hallom lovamnak fulladt horkantását,
Elvész a halálkínja a szívémben,
El rút torzképe, — minden, — minden, —
Letorpanunk, és most már minden, — semmi!
E pillanatban elkezdett kerengni
Az ég világa, mint a motola,
S egy suhanással átfordult oda,
Ahol az élet kapuja kitarul,
Egyetlen szóra önmagátul,
Nagy dördüléssel: „ki vagy!? ... mi a jelszó?!”
Felbűdölök az égre: „Szerajevó!”
És leborulok a lovam nyakára. —

„Uram!” — A lovas dadogó imája
A boron át keresi az eget:
„Köszönöm atyai kegyelmedet,
Ki nem engedted, hogy az elemek
Dühével játszó gyermeked
Elölje a nagy ırgalmatlan.
S ki megáldja e pillanatban
Az ellene vétetteket:
A korbácsoló vad szelet,
A fagyot, melyben holtraváltan
Csonttá meredt a kezem, lábam;
A kéréltetetlen telet,
S a hóvihart, mely eltemet,
Ha jósgódog Atyám meg nem segít.
Csodásak Uram a te eszközid!
Hát legyenek ők is megáldva,
Ők is Uram, a téli éjszakába
Zsálmányra kímán éhezők,
A lovasra leselkedők,
Kik fölverték bennem a lelket,
És küzdelemre serkentettek,
Mikor azt hittem, odaroskadok:
A nemilai farkasok.” —

Körültekintek... Nem! — nem álmodom.
A fáradt győztest lesimogatom...
Szürkül; — a város lent még árnyba van.
De fent, valahol magasan
Egy hang, mely éles, majd tompán mūdít,
Égnelek röpti vontatott dalát:
Hajnalt köszönt a műzsin...